

N:o 139.

Ank. till Riksd. kansli den 15 maj 1907, kl. 9 f. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två områden från förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal N:o 1 i Östergötlands län.

(I. A.)

Uti en den 19 april innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 176) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva,

ej mindre, att från förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Motala socken och Aska härad af Östergötlands län måtte afsöndras och försäljas dels till Motala stad ett å en af t. f. förste landtmätaren Y. Ostwald år 1897 öfver hufvudgården upprättad karta af linjen a—b—c i norr begränsadt område, omfattande, med frånräknande af 60,40 ar, som tagits i anspråk för vägar, en areal af 7 hektar 11,25 ar, dels ock till de tingshusbyggnadsskyldiga i Aska, Dals och Bobergs härads domsaga ett å en af f. d. kommissionslandtmätaren C. Th. Flodman upprättad karta utmärkt område af 41,15 ar, under villkor att köpeskillingarna, hvilka icke finge understiga 46,000 kronor för det område, som försålles till staden, och 4,000 kronor för det område, som såldes till de tingshusbyggnadsskyldiga, i öfrigt skulle på köparnas bekostnad bestämmas i den ordning, som vore föreskrifven i kungl. förordningen den 14 april 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behöf, att områdena skulle tillträdas den 14 mars 1911 eller dessförinnan, om

öfverenskommelse därom med arrendatorn af egendomen träffades, att köpeskillingarna skulle erläggas å dag, som Kungl. Maj:t bestämde, samt inlevereras i Östergötlands läns ränteri, att köparna skulle vidkännas kostnaderna för köpens lagfarande, samt att Motala stad skulle upprätta och för framtiden underhålla laggildt stängsel i det till staden upplättna området gränser mot den i kronans ägo fortfarande befintliga delen af egendomen, *än äfven* att de medel, som genom ifrågavarande försäljningar inflöte, måtte, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre kronoegendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

I detta ärende har departementschefen till förberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»I anledning af en underdånig ansökning af stadsfullmäktige i Motala medgäfvit enligt nådigt bref den 11 maj 1900 Kungl. Maj:t och Riksdagen, att af förra hospitalshemmanet $\frac{1}{2}$ mantal Dufvedal n:o 1 i Motala socken och Aska härad af Östergötlands län ett å en af t. f. förste landtmätaren Y. Ostwald år 1897 öfver hufvudgården upprättad karta af en röd linje a—b—c i norr begränsadt område, hvilket, med frånräknande af den areal om 60,40 ar, som tagits i anspråk till vägar, innehölle en ytvidd af 7 hektar 52,40 ar, finge från egendomen afsöndras och, med tillträdesrätt den 14 mars 1901, till Motala stad försäljas mot köpeskilling, som skulle på stadens bekostnad bestämmas i den ordning, som i nådiga förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, dock att köpeskillingen icke finge understiga 45,000 kronor.

Sedan i anledning af en föreskrift i nämnda nådiga bref utredning verkstälts för utrönande af, huruvida något intrång i kronans vattenrätt i Motala ström kunde föranledas genom afsöndring från Dufvedal af området i fråga, och därvid befunnits, att något sådant intrång ej vore att genom afsöndringen befara, delgafs stadsfullmäktige innehållet af nämnda nådiga bref, men förklarade sig stadsfullmäktige vid sammanträde den 5 november 1900 afstå från köpet af området ifråga, enär staden ej ville underkasta sig villkoret om lösesummans bestämmande af expropriationsnämnd, eftersom priset på så sätt kunde komma att sättas högre än som vore förenligt med stadens fördel. Den medgifna försäljningen gick sålunda om intet, och för närvarande är ifrågavarande område tillsammans med Dufvedals hufvudgård i öfrigt utarrenderadt på 10 år från den 14 mars 1901.

Nu hafva stadsfullmäktige inkommit med en underdånig ansökning, däri de anhållit att få från egendomen Dufvedal köpa nämnda

område, som vore beläget närmast staden på båda sidor om den Dufvedals egendom genomskärande landsvägen. Till stöd för ansökningen har anförts, att staden hade en naturlig benägenhet att utvidga sig österut efter järnvägen, men att en utvidgning åt detta håll för närvarande vore omöjlig, emedan Dufvedals område här sträckte sig alldeles intill den redan bebyggda delen af staden, samt att staden, som saknade stadsjord utöfver den fastställda stadsplanen, behöfde utvidga sitt område äfven för att hindra uppkomsten af förstäder för nära inpå stadssamhället.

I ärendet hafva afgifvits underdåniga yttranden af domänintendenten och Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

Domänintendenten har framhållit lämpligheten däraf, att vid den uppskattning af egendomen, som skulle äga rum år 1908, ifrågavarande område åsattes ett saluvärde, hvarunder den särskilda nämnd, som därefter komme att värdera egendomen, icke borde få gå.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har anført, att, ehuru stadsfullmäktige uraktlåtit att begagna sig af det förut lämnade medgifvandet att få förvärfva ifrågavarande område, denna omständighet likväl icke syntes böra verka därhän, att ett nytt medgifvande från statens sida blefve dem förvägradt. De skäl till markförvärfvet, som förut förefunnits, icke blott kvarstode ännu utan hade, såsom stadsfullmäktige framhållit och Kungl. Maj:ts befallningshafvande för sin del kunde vitsorda, än ytterligare ökats. Beträffande det pris, som borde betalas för området, vore tiden ännu icke inne att afgifva något förslag. Områdets minimivärde borde, såsom domänintendenten anmärkt, utrönas vid egendomens uppskattning år 1908. Likväl borde det ej lämnas obeaktadt, att i ett fall sådant som det förevarande, då en stad sökte förvärfva ett angränsande jordområde icke ur spekulationssynpunkt utan af samhälleligt intresse för befrämjande af hälsovård, allmän ordning och säkerhet samt för ordnade förhållanden i öfrigt, staden verkade för ett mål, som sammanfölle med statens intresse. Fördenskull syntes lösesumman icke böra sättas till sådant belopp, att staden ej utan ekonomisk förlust kunde förvärfva jorden. I sådant syfte torde köpeskillingens slutliga bestämmande böra anförtros åt en särskild nämnd, så sammansatt, som i gällande förordning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgades.

Den 26 juni 1903 förordnade Kungl. Maj:t, att Aska, Dals och Bobergs härads domsaga i Östergötlands län skulle utgöra ett tingslag med tingsställe i eller invid Motala stad. Nu hafva af de tingshus-

byggnadsskyldiga i domsagan vid sammanträde inför domhufvanden den 23 mars 1906 utsedda kommitterade i underdånig ansökning af den 30 i samma månad anhållit, att de tingshusbyggnadsskyldiga måtte få till plats för det för domsagan gemensamma tingshus, som det enligt utslag af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet och kammarkollegium ålåge dem att uppföra i eller invid Motala stad, och som skulle vara färdigt till begagnande i september år 1911, förvärfva ett å en af f. d. kommissionslandtmätaren C. Th. Flodman år 1906 upprättad, ansökningen bilagd karts-kiss angifvet område af egendomen Dufvedal om 50 ar 15 kvadratmeter, hvilket vid Motala järnvägsstation gränsade omedelbart intill det s. k. järnvägstorget i staden, samt att köpeskillingen måtte sättas till högst det värde, som af vederbörande domänintendent åsatts området. I ett ansökningen bifogadt skriftligt yttrande af egendomen Dufvedals nuvarande arrendator har denne förklarat, att från hans sida intet hinder funnes för, att mot skälig ersättning den ifrågavarande platsen för uppförande af det nya tingshuset när som helst toges i besittning för ändamålet.

I ett öfver sistnämnda ansökan afgifvet yttrande, hvaruti magistraten i Motala instämt, hafva stadsfullmäktige därstädes påpekat, att den jordareal, som de tingshusbyggnadsskyldige önskade förvärfva, utgjorde en del af det område, som afsåges i stadsfullmäktiges förenämnda underdåniga ansökning, och vidare anfört:

Om stadsfullmäktiges ansökning komme att bifallas, vore det stadens afsikt att med staden införlifva sistnämnda område. Fördenskull vore det af största vikt för staden att, om det af de tingshusbyggnadsskyldiga begärda köpet bifölles och således komme att afgöras före stadens anhållan i samma syfte, Kungl. Maj:t i samband med bifall till de tingshusbyggnadsskyldigas ansökning för köpet fastställde sådana villkor, att området utan olägenhet kunde inläggas i en blifvande stadsplan. Därest det af tingshusbyggnadsskyldiga begärda området utan några sådana villkor försålles, skulle detta kunna vålla staden stora olägenheter särskildt därigenom, att å området byggnader kunde komma att uppföras till beskaffenhet och läge, som för staden omöjliggjorde eller försvårade planläggningen af det af staden förvärfvade området, utdragande af gator m. m. Det af tingshusbyggnadsskyldiga begärda området vore ju nämligen beläget främst mot staden och alldeles invid järnvägstorget. Stadsfullmäktige hade icke något att erinra mot, att för ifrågavarande tingshusbyggnad tillräckligt stort område till de tingshusbyggnadsskyldiga från egendomen försålles och att tingshus därå uppfördes, men hemställde, då frågan så nära berörde stadens

intresse, om följande villkor vid ett bifall till de tingshusbyggnadsskyldigas ansökning:

1:o) att, om staden lämnades tillstånd att inköpa omkringliggande del af egendomen och denna del lades under stadens jurisdiktion, de tingshusbyggnadsskyldiga måtte förpliktas att samtidigt låta förlägga sitt förvärfvade område under staden;

2:o) att af det till inköp begärda området, som syntes vara för det afsedda ändamålet onödigt stort, på sydöstra sidan åt järnvägen afskildes en tvärs öfver området gående jordremsa, 18 meter bred, såsom en å den af Flodman upprättade kartan utprickad röd linje utvisade, hvilken till 900 kvadratmeter uppgående remsa vore alldeles nödvändig för att staden därå mellan järnvägen och det ifrågavarande området skulle kunna framdraga den å nuvarande stadsplanen befintliga, till statens järnvägsstation ledande Platensgatan, som i sin förlängning blefve en nödvändig förbindelseled från de bakom ifrågavarande område tilltänkta stadskvarteren till järnvägsstationen, järnvägstorget och gamla staden;

3:o) att området af de tingshusbyggnadsskyldiga ej finge användas till annat ändamål än det i ansökningen angifna samt till parkanläggning; och

4:o) att, enär de byggnader, som komme att å området uppföras, komme att ligga alldeles invid stadens järnvägstorg och, om stadens ansökning om inköp bifölles och det inköpta området införlifvades med staden, jämväl inom staden, såväl byggnadernas läge som ritningarna å desamma skulle underställas stadsbyggnadsnämndens granskning och godkännande.

I underdånigt yttrande öfver de tingshusbyggnadsskyldigas ansökning har domänintendenten i länet, då den begärda platsen för tingshuset vore synnerligen lämplig för ändamålet och arrendatorn af Dufvedal förklarar sig villig att när som helst afstå densamma, förordat bifall till ansökningen sålunda, att den å Flodmans karta angifna arealen måtte få af de tingshusbyggnadsskyldiga öfvertagas med undantag dock af det område, som stadsfullmäktige ansett vara nödvändigt för framdragande af en gata. Priset borde bestämmas efter läget, och då det nu ifrågavarande, till plats för tingshus afsedda området hade den mest framskjutna belägenhet, borde det ej äsättas lägre pris än efter 10,000 kronor för hektar.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har i fråga om de tingshusbyggnadsskyldigas ansökning anført, bland annat, att densamma syntes vara förtjänt af framgång, både med hänsyn därtill att det ändamål,

som därmed afsåges, vore af allmännyttig natur, och med afseende därå att platsen för det blifvande tingshuset måste anses synnerligen lämpligt vald; att, beträffande de af stadsfullmäktige för nådigt bifall till den underdåniga ansökningen föreslagna villkor, endast ett af Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåges äga någon större vikt och nu kunna komma under bedömande, nämligen undantagandet af det å Flodmans karta med en röd prickad linje utmärkta området; samt att priset för området icke borde sättas lägre än till 1 krona per kvadratmeter.

I ett, efter remiss, den 8 juni 1906 afgifvet underdånigt utlåtande öfver båda de föreliggande framställningarna har domänstyrelsen förklarat sig med afseende å ändamålet med upplåtelserna i fråga icke hafva något att invända mot, att från egendomen Dufvedal afsöndrades och försåldes dels till de tingshusbyggnadsskyldiga för i deras ansökning angifna ändamål det af Kungl. Maj:ts befallningshafvande förordade området om 41,15 ar, dels till Motala stad den af staden begärda delen af egendomen med undantag af nyssnämnda område. Beträffande sättet för köpeskillingarnas bestämmande och de föreslagna villkoren för försäljningarna hade styrelsen ej annat att erinra, än att kronans fördel syntes styrelsen blifva tillräckligt tillgodosedd genom områdenas värdering i den ordning, gällande författning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof stadgade utan att något belopp, som köpeskillingarna ej finge understiga, fastställdes.

Den 28 september 1906 anbefalldes Kungl. Maj:t domänstyrelsen att låta verkställa uppskattning af saluvärdet dels å det område, om hvars förvärfvande stadsfullmäktige gjort framställning, med undantag af det område, som af styrelsen föreslagits skola upplåtas åt de tingshusbyggnadsskyldiga, dels ock å sistnämnda område. Till åttlydnad häraf har domänstyrelsen med underdånig skrifvelse den 1 sistlidne februari öfverlämnat instrument öfver en den 16 november 1906 af vederbörande domänintendent och uppskattningsmän verkställd uppskattning af sistnämnda båda arealer, enligt hvilket det område, som enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag skulle försäljas åt Motala stad, 7 hektar 11,25 ar, värderats, efter 6,500 kronor för hektar, till i jämnadt tal 46,000 kronor, och det område, som enligt samma förslag skulle få köpas af de tingshusbyggnadsskyldiga, 41,15 ar, efter 10,000 kronor för hektar, till i rundt tal 4,000 kronor.

Lika med domänstyrelsen anser jag, att de gjorda ansökningarna böra på det sätt bifallas, att de tingshusbyggnadsskyldiga berättigas förvärfva det af dem åsyftade området med undantag af hvad, som erfordras för Platensgatans framdragande, samt staden återstoden af det af den-

samma från början önskade området. På sätt i allmänhet plägar ske vid dylika upplåtelser, torde köpeskillingarna böra bestämmas i den ordning, som är stadgad vid expropriation, därvid emellertid värdena synas ej böra få understiga de vid nyssnämnda värdering åsatta.»

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 14 maj 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
